

ЮРИДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ ТА ПЕДАГОГІКА. ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

УДК 351.741:159

В.Г. Бабенко,
кандидат педагогічних наук, доцент
В.П. Остапович,
кандидат юридичних наук

ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ДО ЗАСТОСУВАННЯ ЗБРОЇ

У статті розглянуто окремі психолого-педагогічні аспекти вогневої підготовленості працівників Національної поліції України. Досліджено специфіку підготовки й готовності поліцейських до виконання пострілу, проаналізовано й обґрунтовано медичну, педагогічну, психологічну й законодавчу складові, на основі яких було окреслено і визначено стан готовності поліцейських до використання та застосування табельної вогнепальної зброї.

Ключові слова: вогнева підготовка, працівники поліції, вогнепальна зброя, акомодация зору, готовність до застосування зброї.

В статье рассмотрены отдельные психолого-педагогические аспекты огневой подготовленности работников Национальной полиции Украины. Исследована специфика подготовки и готовности полицейских к производству выстрела, проанализировано и обосновано медицинскую, педагогическую, психологическую и законодательную составляющие, на основании которых было обозначено и определено состояние готовности полицейских к использованию и применению табельного огнестрельного оружия.

Ключевые слова: огневая подготовка, работники полиции, огнестрельное оружие, аккомодация зрения, готовность к применению оружия.

Several psychological and pedagogical aspects of fire preparedness of the employees of the National Police of Ukraine are examined in the paper. The specificity of preparation and readiness of policemen is investigated to firing a shoot, it is analyzed and reasoned medical, pedagogical, psychological and legislative components on which basis it was outlined and defined the readiness of policemen condition to the use and application of table shooting-iron.

Keywords: fire preparation, policemen, shooting-iron, accommodation of sight, readiness to application of weapon.

Діяльність працівників поліції міжрегіональних і територіальних органів і підрозділів дуже часто пов'язана з необхідністю застосування заходів примусу, вид та інтенсивність застосування яких визначаються з урахуванням конкретної ситуації, характеру правопорушення й індивідуальних особливостей особи, яка чинить неправомірні дії. Кожного разу для поліцейського персоналу такі ситуації стають своєрідним випробуванням і жорстким екзаменом, який демонструє рівень

їхньої професійно-психологічної підготовленості й готовності до успішного виконання своїх службових обов'язків.

На жаль, недостатній рівень індивідуальної підготовки й готовності до діяльності в екстремальних умовах, недооцінка ситуацій, промахи і помилки, дуже часто призводять до трагічних наслідків. Через це доволі складний стан оперативної обстановки в регіонах і вимоги щодо високоякісної підготовки персоналу, що постійно підвищуються, завжди потребували безперервного моніторингу й удосконалення стану реальних можливостей працівників поліції як головних суб'єктів оперативно-службової діяльності.

Нещодавні надзвичайні події показали, що високий рівень вогневої підготовленості працівників поліції як ніколи стає в нагоді під час затримання особливо небезпечних злочинців, цілих злочинних груп, а також озброєних правопорушників, які для досягнення своєї мети не зупиняються ні перед чим, ні перед ким і готові натиснути на спусковий гачок у будь-якій ситуації та за будь-яких обставин.

Сучасна практика і події останніх років показують, що результати поліцейських заходів, військових чи спеціальних операцій щодо припинення злочинних дій безпосередньо залежать від морально-вольових якостей, фізичної підготовленості та психологічної готовності працівників поліції, їхнього уміння та навичок досконалого володіння табельною вогнепальною зброєю, впевненого її застосування та використання в різних перипетіях оперативно-службової діяльності.

У сучасній фаховій літературі ці питання розглядалися недостатньо активно, а переважна більшість дослідників так і не дійшла конкретних єдино-спільних висновків. Через політичні, соціальні й структурні зміни більшість процесів, які стосувалися питань навчання й підготовки поліцейських, частково вийшли за межі проведених наукових досліджень, оминули існуючі програми, навчальні та тематичні плани, створили й поставили цілу низку проблемних завдань, які потребують новітнього бачення, сучасного розгляду, теоретичного вивчення, практичного вирішення, апробації й упровадження з подальшим постійним їх регулюванням.

Загальновідомо, що вогнева підготовка є одним з основних предметів навчання працівників Національної поліції України. Мета цього виду підготовки – навчити курсантів і слухачів навчальних закладів зі специфічними умовами навчання, працівників територіальних та міжрегіональних органів і підрозділів поліції умілому, своєчасному й повному застосуванню та використанню вогневих можливостей сучасної стрілецької зброї в різних умовах оперативної обстановки [11; 12].

Відомо, що пострілом називається викидання кулі (гранати) з каналу ствола зброї енергією газів, що виникають під час згорання порохового заряду [2]. Однак із числа великої кількості курсантів, слухачів чи майбутніх працівників поліції мало хто задумувався й цілком акцентовано звертав увагу на те, що саме явище пострілу характеризується такими специфічними особливостями, як:

- великий тиск газів (2-3 тис. і більше атмосфер);
- висока температура згорання порохових газів (2500-3500°С);
- швидкий термін дії (0,001-0,06 сек.);
- горіння порохового заряду в обсязі, що дуже швидко змінюється;
- віддача та нагрівання зброї.

Слід зазначити, що під час пострілу зі стрілецької зброї від удару бійка по капсулю бойового патрона, досланого в патронник, вибухає ударний склад капсуля та виникає полум'я, яке підпалює пороховий заряд.

Під час згорання порохового заряду виникає велика кількість сильно нагрітих газів, що створюють у каналі ствола високий тиск на денце кулі, дно та стінки гільзи, а також на стінки ствола і затвор. У результаті тиску газів куля зривається зі свого місця, потужно вривається в нарізи і, обертаючись по них, просувається вперед по каналу ствола з постійно зростаючою швидкістю й виштовхується назовні в напрямку осі каналу ствола.

Далі тиск газів на дно гільзи викликає рух зброї (ствола) назад, а нагріті гази й частинки згорілого пороха, вилітаючи з каналу ствола вслід за кулею, під час зустрічі з повітрям спричиняють появу яскравого полум'я та ударної хвилі. Остання, до речі, і є джерелом виникнення різкого й потужного звуку під час пострілу.

Проте це ще не все, з чим доводиться мати справу. Виявилось, що найскладнішими є ті процеси і явища, котрі відбуваються в свідомості самої людини, якій держава обдуманно та цілком офіційно вклала в руки бойову зброю і наказала її використовувати й застосовувати тільки на благо людського суспільства.

Використання й застосування табельної вогнепальної зброї працівниками Національної поліції України є надзвичайно складним заходом захисту від небезпечних посягань на життя і здоров'я громадян, самих працівників поліції, а також вагомою впливовою складовою при виконанні окремих оперативно-службових завдань [6; 9; 13].

Із багатьох літературних джерел та досліджень вогневої й психологічної спрямованості відомо, що діяльність кожного працівника поліції, який прийшов у клас вогневої підготовки, вивчив матеріальну частину зброї, опанував заходи безпеки, правові підстави, успішно склав нормативи та взяв до рук вогнепальну зброю, у подальшому безпосередньо складається з освоєння й вирішення двох основних завдань [1; 2; 4; 7; 14]:

- 1) прицілювання по цілі;
- 2) натискання на спусковий гачок (спуск курка з бойового взводу, під час якого відбувається постріл).

Як правило, перше завдання є орієнтовною частиною діяльності працівника поліції, що має перцептивний (лат. *percipere* – сприймати) характер. Зазвичай, цей термін найчастіше використовується для визначення сенсорно-перцептивних явищ або тих процесів, що забезпечують зв'язок внутрішнього і зовнішнього світосприйняття через роботу зорових органів та органів відчуття.

На жаль, сьогодні не існує спільної думки стосовно формування єдиного підходу щодо вивчення всіх сенсорно-перцептивних процесів, які існують. Але загальна динаміка розвитку цього напрямку поступово спрямовується на користь удосконалення цих процесів як окремих елементів, що утворюють разом із інформаційним пошуком загальноєдину функціональну систему [1; 5; 7; 8].

Тому вищезазначене перше завдання працівників поліції є частиною сприйняття реальної діяльності, а другим завданням є безпосередньо сам процес виконання. Тобто за наявності правильного орієнтування (прицілювання) може бути гарантовано успішне виконання вищезазначеної рухової дії – здійснення влучного пострілу. Слід зазначити, що влучний постріл є поєднанням процесів обробки зорової інформації та її цільової координації з відчуттям і прикладеними м'язовими зусиллями [1; 2; 5; 12].

Із власного досвіду зазначимо, що такий підхід до психологічної структури працівника поліції дозволяє з'ясувати причини, чому він вивчав, тренувався й стріляв, але не влучав.

Враховуючи це, треба зрозуміти, що в такій ситуації головним недоліком є психологічний фактор, який полягає в індивідуальній неможливості вгамувати своє особистісне хвилювання, тремтіння рук під час прицілювання та подолання внутрішньої невпевненості перед страхом невлучення у ціль. Майже десятирічний досвід вогневої підготовки окремих офіцерів поліції, для яких влучна стрільба з пістолета є гарантією безпечної життєдіяльності, вперто демонстрував, у одних і тих же самих осіб протягом зазначеного періоду служби, їх неспроможність щодо усунення, насамперед, внутрішнього хвилювання. Це майже завжди негативно відображалось на результатах виконання практичних стрілецьких вправ.

Дуже часто вирішення цієї психологічної проблеми шукають у збільшенні числа практичних занять (зі зброєю чи без, із пострілом чи без, холості тренування тощо). Одним це допомагає, іншим – ні. Водночас, аналіз стрілецької діяльності виявив ще декілька причин проведення невлучних пострілів.

Однією з них, як не дивно, стало “занадто старанне прицілювання” [1; 7; 9; 11]. Виявивши це, фахівці вогневої підготовки спільно з психологами зрозуміли, що причина таких промахів безпосередньо знаходиться на самій мішені, а конкретніше – “під дев’яткою або під десяткою”.

Її суть полягає в тому, що інструктор чи викладач вогневої підготовки, бажаючи дещо спростити процес прицілювання з незнайомої зброї, дає, на перший погляд, безневинну пораду стрільцеві – куди треба цілитися з певного виду зброї. Однак, кожен із стріляючих може по різному як зрозуміти, так і виконати цю вказівку. Найчастіша помилка – думка: якщо інструктор сказав: “Під десятку”, значить, під десятку. І тоді стрілець добросовісно, годинами, починає вицілювати ту десятку і, нарешті, упіймавши її стомленим оком, тремтячими руками судорожно натискає на спусковий гачок.

Оскільки подібна пауза може тривати лише якусь малесеньку мить, а м’язова й психоемоційна напруга стає все більшою, то занадто швидке й судорожне натискання на спусковий гачок обов’язково призводить до різкого ривка пальцем за спусковий гачок, який зміщує лінію прицілювання, як правило, суттєво вниз. Результат такої стрільби матиме дуалістичний характер (цифровий і психологічний) – промах (наприклад: мінімальна кількість вибитих очок), який майже завжди супроводжується певною психологічною реакцією на успіх чи невдачу (як мінімум досадою).

Під час здійснення наступного пострілу психологічний ефект і м’язова напруга посилюються, а лінія прицілювання ще більше буде здійснювати свої коливальні рухи. Результат може бути аналогічним попередньому або ще гіршим.

У цьому випадку основною причиною здійснення промаху під час проведення пострілу є неправильна уява нашого стрільця про техніку прицілювання і техніку натискання на спусковий гачок, яка міцно засіла у нього в думках.

Звісно, у вогневій підготовці є дуже багато інших різних причин, які не дозволяють стрільцеві влучно вразити свою ціль: не бачив мушки чи мішені, злякався свого пострілу чи пострілу сусіда, сильна віддача зброї, погано спав, перехвилювався тощо. “Прийміть правильну стійку”, “не напружуйтеся”, “не вицілюйте”, “не смикайте”, “натискайте плавно”, “без ривків”, “цільтеся правильно”, “не чекайте пострілу”... Ці та інші допоміжні команди постійно можна чути під час проведення стрілецьких тренувань чи стрільб. Однак жодні інші команди й заходи не зможуть допомогти, якщо стрілець продовжуватиме вперто притримуватися тільки своєї індивідуальної думки.

Найдосвідченіші тренери стверджують, що не потрібно усіма зусиллями й одразу прагнути “вимкнути” хвилювання певними вербальними роз’ясненнями,

бо це неможливо і, як правило, даремно [4; 6; 8]. У цьому випадку необхідно навчити нашого стрільця повністю контролювати всі свої дії.

Окрім практичного підходу, додатково застосувавши психологічний підхід щодо аналізу й виявлення причин демонстрації незадовільних результатів практичних стрільб, можна стверджувати те, що якщо абсолютно правильно застосовані загальні команди (засоби, форми та методи навчання і виховання) керівника стрільб, викладача чи інструктора не мають належного впливу безпосередньо на самого стрільця, то необхідно застосовувати інші, більш точні й впливові орієнтації для формування додаткових основ чи алгоритмів правильних дій.

Багаторічний досвід викладання вогневої підготовки дозволив визначити основні психологічні особливості стрільця під час здійснення пострілу [2; 8-10; 12]:

- значні природні коливання лінії прицілювання (око, цілик, мушка, ціль) на фоні розпливчастого образу мішені сприймаються стрільцями-початківцями як особистісний недолік під час прицілювання;
- непрогнозованість майбутнього результату стрільб;
- невидимість поточного результату стрільб (відсутні монітори, датчики влучення, відсутня можливість подивитися у прилади спостереження тощо);
- наростаюча невпевненість після кожного невдалого пострілу;
- поспіх при виконанні “класичних” (початкових) стрілецьких вправ;
- шалене прагнення “влучити”;
- переляк від звуку пострілу й різкої віддачі зброї.

При всій простоті й нескладності дій на вогневому рубежі, інструктору необхідно пересвідчитися в абсолютній правильності дій стрільця (стійка, хват зброї, техніка прицілювання й натискання на спусковий гачок тощо), поправити його, якщо щось не так, і зосередити всю увагу того, хто стріляє, не на результаті стрільб, а на індивідуальному контролі правильності особистих дій на вогневому рубежі саме за тим алгоритмом дій, на який його зорінтував керівник стрільб, інструктор або викладач.

Крім того, дуже часто викладачам або інструкторам вогневої підготовки доводиться чути наступне: “погано бачив мішень”, “мішень розпливається”, “розпливчасті цілик і мушка”, “поганий зір”! Насамперед, щоб розставити всі крапки над “і”, ми пояснимо ці явища таким медичним терміном як акомодация зору (від лат. *accommodatio* – пристосування). Найчастіше цей термін застосовується при описанні змін заломлюючої сили оптичної системи ока. Іншими словами, це здатність ока пристосовуватися до стійкого бачення предметів, що знаходяться від нього на різних відстанях [5].

Усі ми знаємо, що око здорової людини здатне бачити предмети чітко та ясно на різних відстанях завдяки створеному природою складному механізму, який підкоряється і керується волею людини, тобто імпульсами, які вона посилає. Ось цей внутрішній процес змін в очах під впливом зазначеного механізму називається акомодациєю [5; 12].

Раніше учені вважали, що людське око найбільше пристосоване до середньої відстані й брали до уваги два напрями акомодациї: позитивний (для близького) і негативний (для далекої відстані). Але сьогодні фахівцями визнано, що за нормальних умов людське око пристосоване до нескінченної далечини та існує тільки один напрям акомодациї – пристосування ока до близьких відстаней. Говорячи простіше, при правильному фокусуванні “око-цілик-мушка-мішень”, навіть не проглядаючи чітких контурів мішені, але при правильному наведенні

й утриманні зброї, усі правильно зроблені постріли підуть у ту зону, куди було направлено (націлено) зброю [5]. Іноді треба просто знайти для себе оптимальний варіант, тобто “пограти” оком: вперед “цілик-мушка-мішень” і назад “мішень-мушка-цілик”.

Здійснюючи постійний контроль і зосереджуючи увагу на конкретних діях, викладач або інструктор повинен робити це доти (контроль), доки постріл, що пролунає, не буде несподіваним для стрільця. Зазвичай дотримання орієнтувань на правильні дії повністю поглинає його увагу й відволікає від думок “про коливання рук”, “розпливчасту мішень”, “про результат”, а постріл, проведений раптово для самого стрільця є результатом появи наявної правильності в його діях.

Отримавши позитивний результат необхідно його закріпити шляхом проведення подальших постійних тренувань без патронів (вхолосту) або з патронами і знову зорієнтувати стрільця не на бажанні влучити в ціль, а на контролі й самоаналізі абсолютно всіх своїх дій.

Дослідники зазначають, що недосвідчений стрілець припускається помилки при перетворенні сенсорної (зорової) інформації в образ, потрібний для виконання завдання діяльності, тобто для здійснення влучного пострілу [1; 7; 8]. Ця помилка в хибності створюваного образу і образ, який народився в сфері перцептивної дії, впливають на розумові (неправильно думає, спираючись на невірний образ) і рухові (неправильно діє – ривком натискає на спусковий гачок) сенсори, чим і пояснюється промах при стрільбі.

Крім того, викладачу чи інструктору в процесі регулярних навчально-тренувальних занять постійно доводиться спостерігати, наскільки впевнено працівники поліції поведуться з навчальною зброєю. Одні впевнено, інші, навпаки, з острахом.

Майже таку ж картину, або й гіршу, доводиться спостерігати на вогневому рубежі. До судоми стиснувши обома руками “величезний, чорний, холодний і важкий” пістолет, що заряджений бойовими патронами, окремі стрільці одразу починають виглядати стомленими, розгубленими й фізично затиснутими. Вони відразу забувають не тільки те, чому їх навчив викладач або інструктор, а й навіть “хто я є і де мій дім...”.

Наведемо такий приклад: одного із наших колег, який перебував у службовому відрядженні у великому місті, при вході в одну з режимних установ попросили здати його вогнепальну зброю черговому цього закладу. Приймавши зброю, черговий записав її до облікових книг і поклав у металевий сейф на тимчасове зберігання, де вже лежало багато різних пістолетів інших відвідувачів. Минуло години три.

Виконавши своє завдання, наш колега сповістив про це чергового і зайшов до чергової частини, щоб отримати свою зброю назад. Тільки доторкнувшись до руків'я протягнутого йому у віконечко пістолета, він зрозумів, що це не його зброя. Одразу повідомив чергового, а той був просто вражений: “Як це не Ваш! Таких усього три було! Ви ж навіть на номер не глянули, тільки доторкнулись, перевірте...”! А пістолет дійсно виявився чужим.

Після ретельної перевірки, відновивши справедливість і видавши зброю за належністю, шокований черговий запитав: “...А як ви так визначили..?”, на що наш колега спокійно відповів: “...Мій пістолет завжди теплий, ніжний і ласкавий, а той був холодний і колючий..!”.

Це був не жарт! У вогневій підготовці це називається “відчуттям зброї”. Зброї не треба боятися, її треба берегти, поважати і шанувати!

“Затиснувши до судоми в руках пістолет...”... Нічого страшного у цьому немає, просто це звичайна, природна реакція будь-якої людини на дії, що пов'язані

з дещо незвичною діяльністю чи незвичними відчуттями, наприклад, такими, як звук пострілу, полум'я, віддача зброї, робота частин і механізмів тощо. Крім того, слід зазначити, що стрільба з бойової зброї є не дуже частим і повсякденним явищем. Іноді звук пострілу асоціюється в людей із почуттям страху, тривоги, які іноді є домінуючими у роботі центральної нервової системи. Ці почуття загальмовують всю її функціональну діяльність і викликають стан напруженості психіки й усіх систем забезпечення життєдіяльності організму [6; 8; 9; 15].

Характерними ознаками для такого стану є:

- надмірна пітливість долонь або й усього тіла;
- збільшення частоти серцевих скорочень (пульсу);
- часте дихання або поява відчуття нестачі повітря (задуха);
- відчуття ознобу або, навпаки, жару;
- незначне порушення координації рухів, мовлення;
- головокружіння, тремор;
- суттєве погіршення зорового сприйняття.

За сукупністю всі ці фізичні й психологічні фактори організовують загальноцілісний негативний вплив на людину, незадовільно впливають на якість і результат практичної стрільби. Крім того, постійні промахи, невдачі й незадовільні оцінки саме з вогневої підготовки можуть викликати у курсанта, слухача, молодого або найдосвідченішого працівника поліції, гоплофобію (із древньо-грецької, ΕΑΐS – зброя, ЖМΐВ – страх) – патологічний страх зброї.

Цей термін у 1962 році винайшов і обґрунтував письменник та відомий експерт в області зброї Джеф Купер (1920-2006 рр.). Не будучи психологом, він стверджував, що існує “психічний розлад, який складається з безпричинного жаху перед технічними пристосуваннями, зокрема, вогнепальною зброєю”.

За даними Вікіпедії, гоплофобія не належить до фобій, перерахованих в “Діагностичній і статистичній настанові по психічних розладах”, яка публікується Американською психіатричною асоціацією. Проте цей термін включений до Енциклопедії фобій, страхів і тривог, а також в Оксфордський словник психології. Водночас, вивчаючи питання страху перед зброєю, у таблиці 2.2. “Загальні фобії” посібника з діагностики та лікування психічних захворювань) напроти слова “Guns” (з англ. – вогнепальна зброя) ми виявили слово “мурарphobia” [15]. Друга частина цього слова перекладається як “страх”, а точного перекладу першої ми так і не знайшли.

Слід зазначити, що страх працівника поліції перед службовою (табельною, штатною) вогнепальною зброєю може бути окремим, малодослідженим або взагалі ще не дослідженим різновидом загальної гоплофобії. У поліцейському середовищі це надзвичайно рідкісне явище, тому що діяльність поліцейського безпосередньо, з першого ж дня служби, пов'язана з вогнепальною зброєю і йому постійно прививаються відчуття любові, поваги й дбайливого ставлення до неї.

Ми вважаємо, що *страх перед службовою (табельною, штатною) вогнепальною зброєю – це наявність у працівника поліції психологічних розладів різного ступеня важкості, при яких основними симптомами погіршення життєдіяльності можуть виступати: боязливність окремих поточних ситуацій службового характеру, що не представляють реальної небезпеки; наявність другорядних елементів фобічної тривожності; повторення нав'язливих думок, вимушених дій чи згадування подій, які викликали гостру стресову реакцію та призводять до виникнення небов'язкових проблем чи ускладнення звичайного оперативно-службового та соціального успішного функціонування поліцейського.*

Ураховуючи викладене, характер цього розладу буде більше спрямований не на існуючий страх перед зброєю, а на результат її можливої дії (позитивний, посередній, негативний, майбутній, минулий) чи післядії. Наприклад:

- працівник поліції вже застосовував зброю і бачив наслідки її дії;
- отримав двійку з вогневої підготовки – оголосили догану тощо.

Результатом цього може бути психологічна травма чи відповідний психологічний стан працівника: агресія, апатія, афект, депресія, пригніченість, страх, стрес, тривога, туга чи фрустрація.

Крім того, аналізуючи матеріал, розміщений у “Міжнародній класифікації хвороб 10 перегляду”, у розділі F00-F99 “Психічні розлади і розлади поведінки”, ми виявили часткове підтвердження наших припущень (F30-F43): у стрільця-початківця можуть дещо пригальмовуватися ще не остаточно сформовані специфічні стрілкові рухові навички, а у досвідченого – втрачатися навіть добре закріплені. Як правило це призводить до:

- появи, посилення або загострення відчуття постійної невпевненості у власних силах;
- значного збільшення часу на підготовку до стрільби й прицілювання;
- зміни зусилля й характеру натискання на спусковий гачок;
- відсутності відчуття часових характеристик стрільби.

Зазвичай, для забезпечення успішності дій в екстремальних умовах необхідно максимально нейтралізувати вплив зазначених вище станів на поведінку людини. Оскільки ці стани негативно впливають на успішність діяльності поліцейського, то й усуватися вони повинні комплексно або за допомогою отримання індивідуального успіху. Наприклад: сьогодні не влучив у мішень, а завтра – потренувався, зрозумів, опанував себе, повірив і влучив.

Як правило, орієнтація на успіх, позитивний взаємозв'язок між психоемоційним станом поліцейського, технікою та влучністю стрільби цілком і повністю залежать від його індивідуальних особливостей, педагогічної майстерності викладача чи інструктора, рівня попередньої індивідуальної професійної підготовленості та психологічної готовності до успішного виконання певних видів оперативно-службової діяльності.

Слід зазначити, що багато працівників поліції можуть впевнено керувати своїм психоемоційним і психофізичним станом та демонструвати стабільно високі результати не тільки зі стрілецької, а й з усіх видів підготовок [3]. Подібна здатність формується й закріплюється, насамперед, у процесі постійної активної участі в теоретичних та практичних заняттях у системі професійної освіти працівників поліції.

Крім того, у пункті 2 статті 18 “Основні обов’язки поліцейського” Закону України “Про Національну поліцію” чітко зазначено, що “поліцейський на всій території України незалежно від посади, яку він займає, місцезнаходження і часу доби в разі звернення до нього будь-якої особи із заявою чи повідомленням про події, що загрожують особистій чи публічній безпеці, або в разі безпосереднього виявлення таких подій зобов’язаний вжити необхідних заходів з метою рятування людей, надання допомоги особам, які її потребують, і повідомити про це найближчий орган поліції” [10].

Для реалізації цих завдань статті 42–46 вищезазначеного закону чітко регламентують відповідний інструментарій, який працівники поліції уповноважені та мають застосовувати під час виконання своїх повноважень. Разом з цим, закон передбачив, що “поліцейський уповноважений застосовувати вогнепальну зброю

у разі збройного нападу, якщо відвернення чи припинення відповідного нападу неможливо досягнути іншими засобами”.

Оскільки “застосування вогнепальної зброї є найбільш суворим заходом примусу” тому і поліцейського уповноважили лише “у виняткових випадках застосовувати вогнепальну зброю”. При цьому він повинен розраховувати на “заподіяння особі такої шкоди, яка є необхідною і достатньою в такій обстановці, для негайного відвернення чи припинення збройного нападу” та “негайно зупинити застосування певного виду заходу примусу в момент досягнення очікуваного результату” [10].

Проценко Т.О. у своїй праці зазначає, що будь-яку стрільбу умовно можна розділити на армійську та поліцейську [12]. Цей розподіл базується на сукупності різниці завдань, які виконують збройні сили і поліція. Як правило, завдання вогневої підготовки ЗС полягає в принципах стрільби на враження та знищення, а поліцейська стрільба у більшості випадків зорієнтована на нанесення мінімальної шкоди, подальше затримання й притягнення до відповідальності.

Саме тому, говорячи й дискутуючи на сторінках багатьох наукових досліджень і фахових видань про професійно-психологічну готовність та підготовленість поліцейського до застосування вогнепальної зброї, ми навмисне процитували положення й виділили окремі слова із Закону України “Про Національну поліцію”, де чітко сказано, що “...поліцейський ... зобов’язаний вжити необхідних заходів ...”. А це означає, що він повинен бути підготовленим та завжди готовим до виконання покладених законом на нього повноважень!

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бадмаєв Б.Ц. Психологія влучного пострілу / Б.Ц. Бадмаєв // Військовий вісник, 1977. – № 9. – С. 12–17.
2. Балик А.Б. Вогнева підготовка: підручник / А.Б. Балик, В.С. Гуславський, В.О. Криволапчук та інші. – Луганськ, “Максим”, 2009. – 664 с.
3. Барко В.І. Професійний відбір кадрів до органів внутрішніх справ (психологічний аспект): монографія / В.І. Барко. – К.: Ніка-Центр, 2002. – 296 с.
4. Бутов С.Є. Теоретичні та практичні аспекти тактичної підготовки працівників міліції до застосування заходів фізичного впливу та вогнепальної зброї в екстремальних ситуаціях при виконанні службових обов’язків / С.Є. Бутов, О.І. Ємчук, С.М. Решко // Юрид. психології та педагогіки. – № 2 (14). – 2013. – С. 92–101.
5. Голуб Ю.Н. Пистолет в ближнем бою: размышления о тактике, стратегии, теории и практике: учеб.-метод. пособ. / Ю.Н. Голуб, В.Н. Большаков, В.Г. Бабенко, И.Л. Роговский. – К.: МП “Леся”, 2013. – 85 с.
6. Горелов І.Ю. Тренінг з формування психологічної готовності працівників ОВС до застосування вогнепально-силового впливу: навч.-метод. посіб. / І.Ю. Горелов, В.О. Лефтеров. – Донецьк: ДЮО ЛДУВС, 2007. – 36 с.
7. Конев О.Ю. Техніка та психологія виконання пострілу / О.Ю. Конев // Південно-український правничий часопис. – 2015. – № 3. – С. 197–199.
8. Костюкевич В.М. Теорія і методика тренування спортсменів високої кваліфікації: навч.посіб. / В.М. Костюкевич. – К.: Освіта України, 2009. – 279 с.
9. Малічевський В.І. Психологічні методи вогневої підготовки в підрозділах органів внутрішніх справ МВС України: дис. канд. юрид. наук: 19.00.06 / В.І. Малічевський. – К.: НАВС, 2003. – 263 с.
10. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2015. – № 40–41 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/>.
11. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України: наказ МВС України від 26.01.2016 № 50.
12. Проценко Т.О. Порядок використання, експлуатації та методики навчання на стрілецькому автомобільному тренажері (САТ-3-2016): практичний посібник / Т.О. Проценко, В.Г. Бабенко, В.П. Остапович, О.С. Марченко // За ред. д.ю.н., проф. В.О. Криволапчука. – К.: ДНДІ МВС України, 2016. – 56 с.

13. *Чміль М.О.* Формування психологічної готовності працівників органів внутрішніх справ до застосування табельної вогнепальної зброї: дис. канд. психол. наук: 19.00.06. – Х.: ХНУВС, 2007. – 213 с.

14. *Roberg R.R.* Police organization and Management: Behavior, Theory and Processes / R.R. Roberg, J. Kuykendall. – Pacific Grove, CA: Brooks/Cole Publishing Co, 1990. – 412 p.

15. *Jonatan P. Beard, David L. Hayter, Eric Shenkar.* The Diagnosis and Treatment of mental illness: An introduction. – Detroit: WSUP, 1989. – 215 p.

Отримано 08.09.2016